

Itd.

1970—1971, ko se je pripravljala, odložil in nato le uresničil obisk maršala Tita v Rimu, Santin javno ni izstopal. Toda v ozadju zlasti desničarsko usmerjenih tokov dalmatinske-istrske emigracije je bilo čutiti njegov glas.

Ob obletnici mirovne pogodbe iz leta 1947, ob »diktatu«, se je oglašil (Difesa Adriatica, 7—17, 2, 1970) »če ti kdo ukrade čoln in ti nato vrne rešilni pas, ali se mu bomo morali zahvaliti?«

Bil je spet Santinov list »Vita nuova« (11. decembra 1970), v katerem se je poslanec Bologna pohvalil, da je bil pravzaprav on tisti, ki je s svojo interpelacijo izzval odgovor zunanjega ministra Mora glede cone B... Obisk maršala je bil odložen, nato pa vendarle uresničen. Zadnja številka »Vita nuova« (26. marca 1971) je edini glas iz Trsta, ki se ne strinja s tem, kar je čas prinesel novega: zблиžanje, da, celo meddržavno prijateljstvo. Toži se ji po starih časih, hudih tudi za nas, toda predvsem je vesela, da je vprašanje cone B ostalo.

Razumljivo nam mora biti, zakaj leži to nadškofu Santinu pri srcu, le tako se more še naprej imenovati »vescovo di Trieste e Capodistria«. So pač ljudje, ki dajo na naslove, besede... Dejanja, zlasti stvarnosti, ki jo je prinesel nov čas, pa naj si bodo v dobro ljudstvom, narodom, tega jim ni mar.

Toda kolo zgodovine se vrti. Ni ga moči ustaviti.

Ivo Juvančič

SO KRILA ČUSTEV DOVOLJ TRDNA?

Govorimo in govorimo o enotnosti slovenskega prostora, meje da ne morejo bistveno zarežati v živo celotnost naroda, še celo ne taka meja, ki velja za »najbolj odprto v Evropi«. Prek nje se pretakajo živahni tovarnjaki trgovine, prek nje stopajo reprezen-

tančni politični in kulturniški obiski — znak prijateljstva in sožitja. In vendar, od kod seže to? Smo zamejci in »državniški« Slovinci še eno in isto? Ali nas veže še ista zavest, nas vednost drug o drugem še celi v isti organizem?

Vprašanja si zastavljamo, ko o čem dvomimo. Mnogi se o pravkar omejenih stvareh ne sprašujejo in ne dvomijo: torej je vse v redu, vsi smo eno kot na taborih pred sto leti. Tudi jaz ne dvomim, čeprav sprašujem. Mislim, da se drug drugemu krepko odtujujemo in zganjamo nekakšno mistiko, ko govorimo o enotnosti prostora.

A naj spregovore številke! Med zamejske Slovence v Italiji prihaja tisk iz SR Slovenije v takih kapljicah: Delo 75 izvodov, Ljubljanski dnevnik 3, Tovariš 125, Pavliha (list za pametne Slovence!) 40, Antena 15, Pionir 55, Avto 6, Naši razgledi 31, Jezik in slovstvo 40, Dialogi 3, Problemi 4, Prostor in čas 10, Sodobnost 20. — Podatki se nanašajo na februar 1971.

Tisk mi je namreč za lakmusov papir o dejanski obveščenosti, zanimanju, prizadetosti, o zavesti pripadnosti. Gornji podatki so v tem smislu kaj zgornji, posebno še če bi jih pretopili v razmerje med odstotkom Slovencev, ki živijo v Italiji, in odstotkom oziroma promilom izvodov posameznega časopisa ali časnika, ki gre čez mejo.

Druga plat medalje: zamejski tisk v osrednji Sloveniji. Tu nimam pri roki števil, vsekakor je stopnja obveščenosti minimalna. Bolj informirani ljudje vedo o Primorskem dnevniku, večsih ga tudi kupijo, drugi zamejski tisk pa dobiš le tu pa tam — pri kakem intelektualcu in ljubitelju, kot redko ptico, eksotični primerek ali kaj takega. Mnoge zamejske periodične publikacije so za Slovenijo nezaželene ali celo s črnim na belem prepovedane (Most, Zaliv, Mladika). In vendar prahaja najbolj kvalitetna informacija in obravnava problema navadno le od prizadetega.

Ne bom se spuščal v vzroke takega stanja niti ne bi mogel predpisati takega uspešnega zdravila, opozoril bi le na nekaj posledic takega stanja. — Vednost in zanimanje za zamejskega človeka sta med širšimi plastmi skoraj enaka ničli; solidarnost se ob tem zreducira na golo besedovanje, ki je daleč od živega odnosa in spontanega, vsakodnevnega preseganja upravno politične razmejenosti, in sicer na ravni množičnega človeka, preprostega človeka, ki pa vendarle odločilno ustvarja razporeditev v neki časovni, prostorski ali nacionalni enoti.

V zamejstvu pa tako stanje podpira in sili v avtarhičnost, samozadostnost: imamo svoje revije, svoj dnevnik in radijsko postajo, gledališče, umetnike in narodne voditelje, svojo banko in svoj strankarski mikrosistem. V takem otoškem prostoru ni težko manipulirati ali prodreti s kvazi kvaliteto, razcvetajo se nesporazumi glede matične Slovenije, nevednost in nepoznavanje se razrašča v džunglo, v kateri marsikdo prodaja svoje edinozveličavne misli in projekte.

A tega je na obeh straneh, kot je na obeh straneh mnogo votlih besed in medlih čustev o narodni solidarnosti, bratskih odnosih in podobnem.

Ta glosa verjetno ne bo postavila resnice z glavo navzgor. Napisana je pa le. Et scripta manent.

Tudi v zamejstvu bo voda zavalovala v kozarcu: kajti tudi Sodobnosti, kot rečeno, pride do tja le dvajset izvodov!

m. k.

OKROGLE MIZE KOT ZNAMENJE ČASA

Med pojave, ki se zdijo v današnjem času globlje značilni za stanje slovenskih množičnih občil — pa ne le teh, ampak morda že kar kulture in družbe nasploh — bomo morali zmeraj bolj šteti tako imenovane okrogle

mize: ob kakem kulturnem pa tudi drugačnem dogodku povabi uredništvo množičnega občila nekaj oseb, da bi v uredniških prostorih sedle za mizo, nato pa druga za drugo, v pogovoru ali tako, da si segajo v besedo, povedale svoje mnenje o dogodku; nato ta mnenja objavijo v časopisu, sporočijo po radiu ali pa hkrati z osebami pokažejo na televizijskem zaslonu, tako da vsi lahko izvemo, kaj prav te osebe mislijo o dogodku, ki bolj ali manj zanima tudi nas. Nekako tak je časnikarsko publicistični obred, ki mu ponavadi pravimo »okrogla miza«; da smo nanj že dodobra navajeni, je naravno, saj je prav v zadnjih letih postal obvezna, včasih že kar prepogosta in šablonska oblika časnikarskega dogajanja.

Okrogle mize so se najprej udomatile na televizijskem zaslonu, to pa iz razlogov, ki so značilni za to kulturno občilo. Ali ne terja prav televizija živahnosti, pestrosti in dinamičnosti v vsem, kar naj pokaže v sliki in besedi? Celó dogodki, ki sami na sebi niso niti živahni niti pestri niti dinamični, naj bi takšni postali — in eno od sredstev za to so okrogle mize. Stvar, ki sama po sebi za marsikoga ni posebno zanimiva, naj dobi vsaj nekaj zunanjega mika; ko se bo o nji bolj ali manj improvizirano pogovarjalo nekaj živih oseb, se bo iz nenazorne ideje skorajda spremenila v majhno, napeto in slikovito dogajanje. Toda okrogle mize niso ostale samo na televizijskem zaslonu; polagoma so se preselile še v druga množična občila, v radio, dnevnike, štirinajstdnevne, nazadnje celo mesečnike. Povsod pa prinašajo s sabo — vsaj tako se zdi — raznovrstnost, improvizacijsko sproščenost, gibčnost in kar je še lastnosti, zaradi katerih so prišle tako hitro v modo. Njihova prednost je končno še ta, da jih je mogoče uporabiti za katerikoli namen. Od tod pravcata povodenj okroglih miz, ki prav nič ne zaostaja za podobno po-